

El llenguatge

Es calla o callen

Verbs com és ara caure, callar, pujar, baixar, venir o marxar no són, en català, pronominals, tal com hem dit diverses vegades. Es a dir, que s'han d'usar sense el reforç de la partícula pronominal que és imprescindible en verbs com adonar-se, queixar-se, penedir-se, atènyer-se, desempallegar-se, etc. Al costat, doncs, de frases com *Ens adonem de la veritat*, *Us queixeu de la vostra sort* i *Es penedeixen del que han fet*, cal dir *Callem quan convé*, *Caieu del niu* i *Vénen de l'hort*, en lloc de les frases «*Ens callem quan convé*», «*Us caieu del niu*», i «*Es vénen de l'hort*», tan freqüents en el parlar degradat i embastardit d'avui en dia.

D'altra banda, amb el mateix valor que el pronom *hom*, utilitzat com a subjecte quan es vol indicar que l'acció del verb és realitzada per una o més persones sense dir quines, es pot utilitzar el pronom *es*, el mateix que s'utilitza, per a la tercera persona, en els verbs pronominals, i encara, en cert casos, es pot recórrer per a expressar que el subjecte és indeterminat, a l'ús de la forma verbal de la tercera persona del plural (el parlar balearic ha desenvolupat molt més aquest ús que no pas el català continental). Així, amb el mateix significat, podem recórrer a *Hom diu*, *Es diu* i *Diuen*.

Doncs, oracions com *Es calla per prudència*, *Es va caure en un error* o *Es baixa per l'escala poden ésser correctes si equivalen a Hom calla per prudència*, *Hom va caure en un error* i *Hom baixa per l'escala*, encara que potser no siguin de bon recomanar a causa de la mala interpretació de què poden ésser fàcilment objecte.

Però el que més d'una vegada ocorre, tal com creiem haver observat, és que en parlaments més o menys improvisats, s'inicien frases com *Es calla per prudència* o *Es va caure en un error*, amb la partícula *es* clarament com a subjecte indeterminat, les quals són, en el transcurs mateix de la seva elocució, abans d'ésser acabades, transformades en oracions de tercera persona del plural, amb què esdevenen «*Es callen per prudència*» i «*Es va caure en un error*», frases que ja no es poden justificar de cap manera. Cal vetllar, doncs, a no fer transformacions precipitades. O bé *Cal·len per prudència* i *Van caure en un error*, o bé, si s'inicia l'oració amb la partícula *es*, *hom* manté insubornablement el verb en singular: *Es calla per prudència* i *Es va caure en un error*.

Albert Jané